

รายงานความก้าวหน้า

โครงการวิจัยกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ในเขตตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

โดย ผศ.ดร.อิราวัฒน์ ชมระกา

มกราคม 2553

รายงานความก้าวหน้า

โครงการ “การสนับสนุนผู้จัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
ภายใต้โครงการ ABC-PUS/MAG”

ผศ.ดร.อิราวัฒน์ ชมระกา
สังกัด มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

ชุดโครงการ “การสนับสนุนผู้จัดการงานวิจัยของ
มหาวิทยาลัยราชภัฏภายใต้โครงการ ABC-PUS/MAG”
สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยว เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวในเขตตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นการวิจัยแบบผสมระหว่างเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเข้าด้วยกัน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

ผลการศึกษาพบว่าในเขตตำบลฝายหลวงมีสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวจำนวน 7 แห่ง ส่วนใหญ่มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าด้านที่เกี่ยวกับความสำคัญของโบราณสถานมีความสำคัญมาก ส่วนข้อที่มีศักยภาพค่อนข้างน้อยคือด้านที่เกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ แสดงให้เห็นว่าโดยสภาพและความสำคัญของตัวโบราณสถาน รวมทั้งประเพณีวัฒนธรรมหรือวันสำคัญในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถานนั้น สามารถที่จะนำมาใช้เป็นจุดขายสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้

ผลการวิเคราะห์การประเมินความต้องการของนักท่องเที่ยวพบว่า ผู้มาเที่ยวส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดอุตรดิตถ์ วัตถุประสงค์เดินทางมาเพื่อมาทัศนศึกษา เดินทางเข้ามา 1-2 ครั้ง/ปี ส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าตำบลฝายหลวงจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีความต้องการด้านโครงสร้างพื้นฐานในระดับมากที่สุดทุกปัจจัย ความต้องการด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความต้องการระดับมาก ยกเว้นการพักค้างคืนกับชุมชน(Home stay) และคุณภาพของผู้นำเที่ยวพูดภาษาต่างประเทศมีความต้องการระดับปานกลาง ศักยภาพการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตตำบลฝายหลวง พบว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวทางด้านวัตถุ ศิลปวัฒนธรรมจัดว่ามีคุณค่าและมีศักยภาพ แต่ยังขาดการเชื่อมโยงคุณค่าเหล่านี้กับกิจกรรมส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง กลยุทธ์การตลาดที่นำมาใช้คือ การรวมกลุ่มแบบภาคี คือร่วมมือกับองค์กรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การเข้าถึงลูกค้าเป็นรายบุคคลโดยตรง และการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะต้องอาศัยการจัดการโดยท้องถิ่น และการจัดการเชิงธุรกิจอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ในเขตพื้นที่ตำบลฝายหลวงควรมีบุคคลหรือหน่วยรับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยตรง จัดกิจกรรม หรืองานประเพณี และส่งเสริมผู้ประกอบการในชุมชน เพื่อให้คนต่างถิ่นได้รู้จัก ตลอดจนกชอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านั้นให้คงอยู่ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนตลอดไป

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษากลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตตำบลฝายหลวง อำเภอถ้ำเสือ จังหวัดอุตรดิตถ์ สิ้นสุดลงไปด้วยดีเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากหลายฝ่ายที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง โดยเฉพาะท่าน ผู้ใหญ่บ้านและประชาชนในเขตตำบลฝายหลวงที่ให้ข้อมูลในการดำเนินการวิจัยขอขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ได้ให้ความช่วยเหลือดำเนินการสนับสนุนในการวิจัย

ขอขอบคุณหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ให้ข้อมูลและความร่วมมือด้วยดี ขอขอบคุณ ผศ. ดร.อิราวัฒน์ ชมระกา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ให้คำแนะนำปรึกษาสำหรับการทำวิทยานิพนธ์นี้

ประโยชน์และความดีอันพึงมีจากวิจัยฉบับนี้ คณะผู้วิจัย ขออุทิศเป็นกตัญญู การบูชา แต่บิดา มารดา ครูอาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน

ผู้วิจัย

ขวัญดาว เนตรจ้อยและคณะ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของการวิจัย.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	4
ผลการที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
คำถามในการวิจัย.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
บทที่ 2 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดทฤษฎีทางวัฒนธรรม.....	8
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	11
แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์.....	16
แนวคิดการตลาดเพื่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว.....	17
นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว 2550 – 2554.....	21
กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด.....	22
สภาพทั่วไปของตำบลฝายหลวง.....	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	38
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	42
ข้อมูลและแหล่งข้อมูล.....	42
ขอบเขตการวิจัย.....	42
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	43
วิธีการเก็บข้อมูล.....	44

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	44
ขั้นตอนการดำเนินงาน.....	45
บทที่ 4 ผลการศึกษา.....	47
สถานภาพของชุมชนในเขตตำบลหลวง อำเภอลับแล.....	47
ศักยภาพของวัฒนธรรมทางวัตถุของตำบลหลวงหลวง.....	48
1. ประวัติศาสตร์ ฝายหลวง.....	49
2. ประวัติม่อนจำศีล.....	50
3. อนุสาวรีย์เจ้าฟ้าฮ่ามกุมาร.....	51
4. ประวัตินักบวช.....	51
5. วัดเจดีย์ศรีวิหาร.....	59
6. หอไตร หรือ โบสถ์น้ำ ที่วัดดอนสัก.....	61
7. โบราณวัตถุที่ขุดพบที่ม่อนอารักษ์.....	63
8. พิพิธภัณฑสถานที่วัดทองลับแล.....	67
ศิลปวัฒนธรรมความเชื่อและการเป็นอยู่.....	68
ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประเพณี ของตำบลฝายหลวง.....	73
1. ประเพณีแห่น้ำ จี้นโรง.....	74
2. ประเพณีใส่บาตรผิงหนาว.....	76
3. ประเพณีค้ำบุงยา.....	76
4. ประเพณีบวชต้นไม้.....	88
ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	90
ความต้องการของนักท่องเที่ยว.....	90
กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตตำบลฝายหลวง.....	98

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ 5 สรุปอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ.....	99
ตอนที่ 1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	99
1. สถานภาพของชุมชน.....	99
2. ศักยภาพทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว.....	100
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ.....	100
อภิปรายผลการศึกษา.....	102
ข้อเสนอแนะ.....	103
ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป.....	104
บรรณานุกรม.....	
ภาคผนวก.....	
ประวัติผู้วิจัย.....	

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	14
3 แสดงองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยว.....	16
4 ภาพแสดงแผนที่อำเภอลับแล.....	25
5 ภาพแสดงฝายหลวง.....	50
6 ภาพม่อนจำศีล.....	50
7 ภาพแสดง อนุสาวรีย์เจ้าฟ้าฮ่ามกุมาร.....	51
8 วิหารวัดคอนสตันต์ก่อนได้รับการบูรณะจากกรมศิลปากร เมื่อปี พศ. 2529.....	56
9 โบราณวัตถุที่ยังคงเหลืออยู่ที่วัดคอนสตันต์.....	56
10 พระพุทธรูปของวัดคอนสตันต์ที่ได้ถูกโจรกรรมไปแล้ว.....	57
11 ธรรมเนียมเก่าแก่ที่วัดคอนสตันต์ซึ่งทำมาจากไม้สักล้วนๆ.....	57
12 การซ่อมแซมหลังคาวิหารวัดคอนสตันต์เมื่อปี พศ. 2529.....	58
13 วิหารวัดคอนสตันต์หลังได้รับการบูรณะจากกรมศิลปากร.....	58
14 พระธาตุเจดีย์วัดเจดีย์ศรีวิหาร.....	60
15 หอไตรเก่าแก่หรือโบสถ์นี้ วัดคอนสตันต์.....	62
16 ฐานหอไตรเก่าแก่หรือโบสถ์นี้ วัดคอนสตันต์.....	62
17 ศูนย์ปฏิบัติธรรมม่อนอารักษ์.....	64
18 ตู้เก็บโบราณวัตถุที่ขุดพบ ณ บริเวณสำนักสงฆ์ม่อนอารักษ์.....	65
19 ภาพขณะดินเผาที่ขุดพบที่บริเวณสำนักสงฆ์ม่อนอารักษ์.....	65
20 ขวานสำริดและจักรหินที่ขุดพบที่ม่อนอารักษ์.....	66
21 ชิ้นส่วนใบหอกสำริดและหินเจาะรูที่ขุดพบที่ม่อนอารักษ์.....	66

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
22 แสดงพิพิธภัณฑที่ท้องถิ่นวัดทองลับแล.....	67
23 แสดงในเรื่องของการเกษตรตำบลฝายหลวง.....	73
24 ประเพณีแห่ผ้าขึ้นโรง.....	75
25 การเผาข้าวหลาม.....	76
26 แสดงข้าวต้มมัด.....	80
27 การรวมค้ำงและชะลอมสำหรับประเพณีค้ำงบุญและสลากชะลอม.....	87
28 ขบวนแห่ค้ำงบุญ.....	87
29 ประเพณีบวชต้นไม้.....	89

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนประชากรจำแนกต่างเพศ.....	90
2 จำแนกประชากรตามช่วงอายุ.....	91
3 จำแนกตามระดับการศึกษา.....	91
4 จำแนกประชากรตามอาชีพ.....	92
5 จำแนกประชากรตามรายได้.....	92
6 จำแนกประชากรตามที่อยู่อาศัย.....	93
7 จำแนกประชากรตามวัตถุประสงค์การเดินทาง.....	93
8 จำแนกประชากรตามความถี่ของการเดินทาง.....	94
9 จำแนกประชากรตามความรู้ความเข้าใจในการพัฒนา.....	94
10 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	95
11 ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว.....	96
12 ด้านสวัสดิภาพและปลอดภัย.....	97
13 ด้านการตลาด.....	97

สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1. แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	7
2. แสดงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	15
3. แสดงองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยว	18
4. แสดงแผนที่อำเภอลับแล	28
5. แสดงฝายหลวง	42
6. แสดงอนุสาวรีย์เจ้าฟ้าฮ่ามกุมาร	43
7. แสดงบานประตูแกะสลักวัดดอนสัก	43
8. แสดงเจดีย์ศรีวิหาร	44
9. แสดงหอพระไตรกลางน้ำ	44
10. แสดงวัตถุโบราณในพิพิธภัณฑ์	45
11. แสดงผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลฝายหลวง	48
12. แสดงสวนเกษตรในเขตตำบลฝายหลวง	48